

DE SCHAKEL

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders

"GIIJ ZIJT DE SCHAKEL TUSSEN HEN, DIE THUIS BLEVEN, EN MIJ"

KONINGIN WILHELMINA

STICHTING GENOOTSCHAP ENGELANDVAARDERS

BESCHERMHEER ZIJNE KONINKLIJKE HOOGHEID PRINS BERNHARD DER NEDERLANDEN

Kwartaaluitgave van de Stichting Genootschap Engelandvaarders
Juli 1999 - 20e Jaargang, nr. 82

BESTUUR:

Ere-Voorzitter F.Th. Dijkmeester	St. Andriesstraat 61	3811 HT Amersfoort	033 - 472 69 57
--	----------------------	--------------------	-----------------

Voorzitter R.W. Hemmes	Thorbeckelaan 74	2564 BS Den Haag	Telefoon en fax 070 - 368 35 66
----------------------------------	------------------	------------------	------------------------------------

Secretaris Mevr. M.E.F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279	2597 GG Den Haag	Telefoon en fax 070 - 324 04 47
--	---------------------	------------------	------------------------------------

Penningmeester Ch.H. Bartelings	Thomas Jeffersonlaan 58	2285 BB Rijswijk	070 - 394 14 67
---	-------------------------	------------------	-----------------

LEDEN: R.A. Grisnigt R.M. ten Broek	Canadalaan 25 Burg. de Villeneuve- singel 30	4631 NT Hoogerheide 3055 AP Rotterdam	0164 - 61 34 15 010 - 422 39 14
J.A. Bakker, Evenementencommissie	Zeekant 92g	2586 JB Den Haag	070 - 354 02 45
J. de Mos, Evenementencommissie	Marjorystraat 25	3151 SK Hoek v. Holland	0174 - 38 21 83

REDACTIE H.J.M. Brinkman	Jacob Mulderweg 26	2597 BS Den Haag	070 - 354 31 73
------------------------------------	--------------------	------------------	-----------------

Redactiecommissie
H.J.M. Brinkman, Ch.H. Bartelings, F.M. Beukers, Mevr. M.E.F. Borel Rinkes

Stichting Genootschap Engelandvaarders:	Postbank: 35 95 00
	Bank : 54.55.46.826
	ABN-AMRO bank - Rotterdam

Het volgende nummer verschijnt in oktober 1999.
Gaarne hiervoor bestemde copy inzenden vóór 1 september 1999.

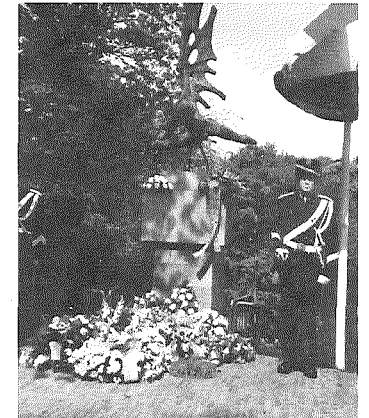
ISSN 1382-8207

De meidagen zijn weer achter de rug. Velen hebben er op 10 mei ongetwijfeld bij stil gestaan dat die datum voor de rest van hun leven van zo ongelooflijk groot belang is geweest. Na de bezetting van ons land moesten andere keuzen worden gemaakt dan daarvoor. Voor de leden van ons genootschap waren die heel ingrijpend. Voor velen is, na tot dan onbekende ontberingen, het leven anders gaan lopen dan zij ooit voor mogelijk hadden gehouden. De carrières zijn nu al weer achter de rug en de meesten genieten echt van het pensioen. Voor velen op ons halfmond is daartoe het goede seizoen weer aangebroken. De zon is weer wat warmer en vakantieplannen worden met de kleinkinderen gemaakt. De zorgeloosheid van de zomer komt weer over ons heen en we kunnen weer met volle teugen genieten van het leven dat zo mooi kan zijn. Laten wij hopen dat het voor de volken op de Balkan ook weer gauw in die zin zomer wordt, dat de politici gelijk krijgen en Milosovic inbindt zonder dat grondtroepen moeten worden ingezet. Wij zullen er meer van weten op onze reünie in september. Noteert u in uw agenda vast dat u op 22 september weer naar Gilze-Rijen gaat. Enkelen onder u kunnen wellicht vast kijken hoe ze er moeten komen. Wij hopen in ieder geval velen van u weer te mogen ontmoeten. Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard heeft ons doen weten weer van de partij te zijn. Hij moet natuurlijk geheel herstellen van zijn laatste operatie. Wij wensen hem een spoedige algehele beterschap en hopen van ganser harte onze Beschermheer op Gilze-Rijen te mogen verwelkomen. Dat doet u ook natuurlijk. Ik kijk naar u uit.

Rudi Hemmes

Bij het Englandspiel monument.

Ook dit jaar was er een goede opkomst bij het monument van de slachtoffers van het "Englandspiel" aan de Hogeweg in Den Haag. Zoals ieder jaar een sobere en indrukwekkende korte plechtigheid. Voorzitter Rudi Hemmes en bestuurslid Charles Bartelings legden namens de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 de bloemenhulde. Afwezig dit jaar waren de leerlingen van het VCL.

De plechtigheid op de Dam in Amsterdam.

Zoals voorgaande jaren was het opnieuw een indrukwekkende sobere plechtigheid (misschien wel de laatste in deze vorm) die bij velen weer herinneringen oproept. H.M. de Koningin en Z.K.H. Prins Claus gingen voor bij de kranslegging bij het monument.

Waalsdorper vlakte

Ook op andere plaatsen in Nederland vonden herdenkingen plaats, o.a. de plechtigheid bij het monument op de Waalsdorper vlakte. Opvallend was het grote aantal jongeren dat ook dit jaar deelnam aan de sobere plechtigheid.

Nieuwspoort

De herdenking in Nieuwspoort op 4 mei vond plaats in het teken van de gebeurtenissen in Kosovo. Opmerkelijk dit jaar was het grote aantal jongeren dat aan de plechtigheid deelnam. Voorzitter van het Algemeen Bestuur van Nieuwspoort Max de Bok besloot zijn inleiding van de herdenking met de woorden: "Herdenken heeft zin als we ons

durven afvragen hoe we zelf in het leven staan en hoe we omgaan met fundamentele waarden en rechten. Ieder op zijn plaats, ieder met zijn eigen beperkte mogelijkheden en gebruikmakend van onze zo vanzelfsprekend ervaren vrijheid om voor de vrijheid van anderen op te komen”.

Het 5 mei defilé in Wageningen

Onder de banier van het samenwerkend verzet maar ook onder de vaandels van andere groepen defileerden deze keer evenals vorige jaren een aantal Engelandvaarders. Het defilé was indrukwekkend en er was een hartverwarmend applaus van de toeschouwers, waaronder dit jaar veel jongeren, voor allen die er aan deelnamen. Onze Engelandvaarders werden ook luid toegejuicht toen zij met hun indrukwekkend vaandel voor de Prins defileerden. Het was duidelijk dat Z.K.H. Prins Bernhard ook dit jaar genoot van het defilé.

HJMB

Op 22 september 1999 zijn wij weer de gasten van de Koninklijke Luchtmacht, i.c. de Tactische Helikopter Groep/Klu te Gilze-Rijen. Het programma luidt (wijzigingen voorbehouden):

Vanaf 11.00 uur	Aankomst en registratie van de reünisten met koffie en cake in de Officiersmess van de Vliegbasis.
Ca. 11.20 uur	Bar geopend voor aperitief (eigen rekening).
Ca. 11.30 uur	Welkomstwoord Commandant Tactische Helikopter Groep/Klu. Gevolgd door een welkomstwoord van onze Voorzitter.
Ca. 12.30 uur	Aankomst Z.K.H. Prins Bernhard.
Ca. 13.15 uur	Naar het bedrijfsrestaurant voor de uitgebreide Luchtmacht Rijstmaaltijd met naar keuze bier of frisdrank.
Ca. 13.30 uur	Aanvang maaltijd.
Ca. 15.30 uur	Einde maaltijd.
Ca. 16.00 uur	Einde officiële gedeelte van de reünie, maar de reünisten worden in de gelegenheid gesteld om tot 17.00 na te borrelen in de Officiersmess en gemaakte foto's te bestellen.

Openbaar vervoer

Reünisten die per trein komen, moeten tussen 10.00 en 11.00 uur in Gilze-Rijen uit de trein stappen. Gedurende dat uur zal er twee maal een Militaire bus van het station naar de vliegbasis rijden. Na afloop van de reünie zullen deze bussen tussen 16.00 en 17.00 uur de reünisten naar het station terug brengen. Bij de N.S. stations zijn de z.g. reisplanners verkrijgbaar die een schema geven van de trein(en) van de vertrekplaats naar Gilze-Rijen. Op de meeste routes zal 1x maal overstappen onvermijdelijk zijn. De overstaptijd in Breda is 4 minuten en dit is voldoende daar de trein die men moet hebben aan de overkant van het perron staat. Voor reizigers uit de richting Den Bosch en Eindhoven is er eveneens voldoende overstaptijd.

Eigen Vervoer

Voor hen die per eigen vervoer komen volgt hierna een nieuwe routebeschrijving naar de vliegbasis.

Route naar de vliegbasis Gilze-Rijen

Komende vanuit de richting Rotterdam, de A16 blijven volgen en ten zuiden van Breda de A58 (Tilburg/Eindhoven) nemen. Vervolgens de afslag Gilze nemen en dan linksaf (onder de weg door) richting Rijen. De vliegbasis ligt aan uw linkerhand. Bij de eerstvolgende verkeerslichten linksaf richting Rijen (de vliegbasis blijft links van u liggen) en doorrijden tot bij de tweede verkeerslichten. Daar linksaf naar de ingang van de vliegbasis.

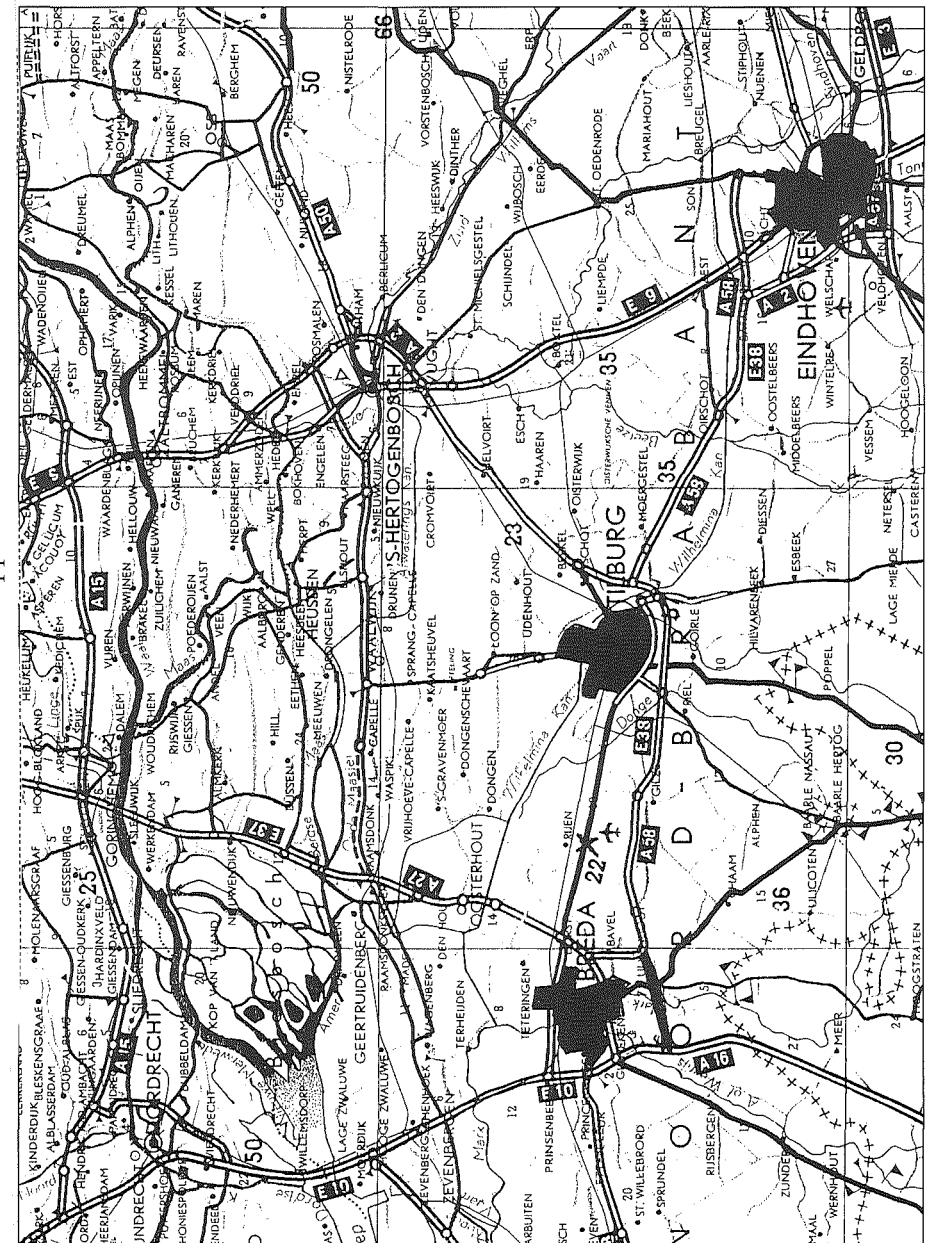
Komende vanuit de richting Utrecht, de A27 volgen en ten zuiden van Breda de A58 (Tilburg/Eindhoven) nemen. Vervolgens de afslag Gilze nemen en dan linksaf (onder de weg door) richting Rijen. De vliegbasis ligt aan uw linkerhand. Bij de eerstvolgende verkeerslichten linksaf richting Rijen (de vliegbasis blijft links van u liggen) en doorrijden tot bij de tweede verkeerslichten. Daar linksaf naar de ingang van de vliegbasis.

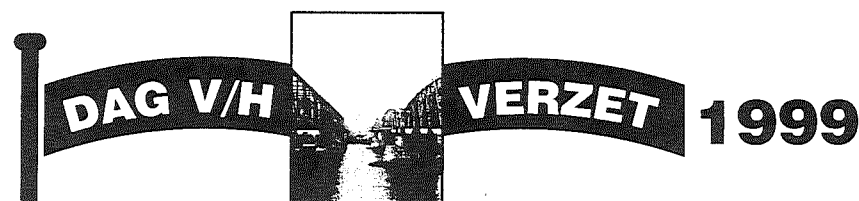
Komende vanuit de richting Eindhoven/Tilburg of Den Bosch/Tilburg, de A58 tot zuiden van Tilburg blijven volgen en vervolgens de afslag Gilze nemen en dan rechtsaf richting Rijen. De vliegbasis ligt aan uw linkerhand. Bij de eerstvolgende verkeerslichten linksaf richting Rijen (de vliegbasis blijft links van u liggen) en doorrijden tot bij de tweede verkeerslichten. Daar linksaf naar de ingang van de vliegbasis.

NB: zie ook bijgaande routekaart !

Let op: Vanaf de ingang van de vliegbasis volgt u de borden "Reünie Engelandvaarders". U komt dan uit bij de parkeerplaats voor het complex "Molenheide". De reünie vindt plaats in de officiersmess van het complex en de bijbehorende ruimten. De kosten voor deelname bedragen ook dit jaar f 30,- per persoon. De uiterste datum waarop de betalingen binnen moeten zijn is 3 september 1999. Degenen die in Nederland en België wonen kunnen gebruik maken van de bij deze Schakel gevoegde accept-girokaart. Uit het overige buitenland kan betaald worden, liefst in contanten in een enveloppe (f 30,-) of tegenwaarde in lokale valuta of per cheque. In het laatste geval i.v.m. de bankkosten het chequebedrag met f 5,- verhogen.

Hier afknippen

DINSDAG 31 AUGUSTUS 1999

in de feestelijke entourage van de
ORANJEKAZERNE TE SCHAARSBERGEN
 (bij Arnhem)
 Deelenseweg 20
 Een dag met een Gelders karakter

PROGRAMMA

Uitgenodigd zijn: De minister van V.W.S. en de Commissaris van de Koningin in Gelderland de heer Jan Kamminga.

Toespraak: Door de Voorzitter van de Stichting Samenwerkend Verzet 1940-1945 de heer R.W. Hemmes.

Optreden: Johan Willem Friso Kapel uit Assen (onder voorbehoud) de "Klepperklumpkes" uit Aalten
Inclusief: Koffie met gebak. Apéritief.

De bekende maaltijd met 1 consumptie 1 verrassing.

VEEL INFORMATIESTANDS

AANVANG: 10.30 uur precies

AANMELDING: Zo spoedig mogelijk door overmaking van fl. 25,- op giro 5166870 of bank 914130307 t.n.v "Comité Dag van het Verzet" Doorn
 Toegangskaarten met routebeschrijving worden half augustus toegezonden.

Wapen van de provincie
 Gelderland

Frans van der Veen

26 september 1908 - 14 mei 1999

Luitenant-Generaal der Generale Staf b.d.
 Adjudant i.b.d. van H.M. de Koningin
 Commandeur in de Orde van Oranje-Nassau
 Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw
 Drager van het Bronzen Kruis 1941, 1942
 Drager van de Bronze Star 1945 (USA)
 Commander in de Legion of Merit (USA)

en vele andere Nederlandse en buitenlandse onderscheidingen

In 1962 schreef Elseviers Weekblad. "Deze generaal is een heer, niet het Rambo type dat men verwacht bij een ervaren rimboeloper en een voormalig Aceh-marechaussee die aan de nazi-bezetting van Nederland en ook aan de Japanners op Java ontsnapte. Luitenant-Generaal Frans van der Veen was een zeer bijzonder en minzaam mens. Hij was van 1 mei 1962 tot 1 januari 1964 Commandant van het Eerste Legerkorps en vanaf 1 januari 1964 tot 1 januari 1969 Chef van de Generale Staf en opperbevelhebber van de Landstrijdkrachten. Geboren in Padang (Sumatra) op 26 september 1908, waar zijn vader aan het hoofd van een handelsmaatschappij stond, vetrok hij in 1939 als luitenant van het KNIL naar Nederland om de Hogere Krijgsschool te doorlopen. De capitulatie in mei 1940 was voor Frans van der Veen een droeve gebeurtenis, vooral ook omdat hij zich zo machteloos voelde. Hij streed in die dagen in de Grebbelinie tegen de Duitsers. Omdat Koningin Wilhelmina in Londen had gezegd dat de strijd doorging, weigerde hij evenals 71 andere, merendeels KNIL-officiëren van de 2000 andere officieren de z.g. ereverklaring te ondertekenen waarbij men zich verbond de bezetter geen schade toe te brengen. De weigeraars werden toen opgesloten in een klooster bij Juliusburg niet ver van Breslau bij de Poolse grens. Op 6 april 1941 wist van der Veen samen met een andere KNIL officier, John Trebels te ontsnappen. Ze reisden met de trein in burgerkleden die ze hadden geruild voor sigaretten en geld dat hen onder in een strooppot was toegestuurd door familie en vrienden, van het kamp in Duitsland naar de Zwitserse grens. Op de dag van hun ontsnapping begon Duitsland met de aanval

op Joegoslavië waardoor er volle treinen waren die het mogelijk maakte zonder veel controles Singen bij de grens te bereiken. Van hieruit begonnen zij hun voettocht naar de Zwitserse grens en werden door de Zwitserse grenswachten opgepakt en naar Schaffhausen vervoerd. Hier wachtte hen een onaangename verrassing. Zwitserland had met Duitsland afgesproken ontsnapte krijgsgevangenen terug te sturen. Echter toen de beide officieren zeiden dat zij als Indische officieren niet uit bezet gebied kwamen maar afkomstig waren uit Nederlands-Indië en naar hun geboorteland wilden terugkeren, werden zij toegelaten en kregen toestemming zich te melden bij de Nederlandse Militair Attaché Luitenant-Generaal A.G. van Tricht in Bern. Daar werden zij van paspoorten voorzien. Frans van der Veen kreeg een paspoort onder de naam Frans Kist, tabaksplanter in Sumatra. Via Vichy, Spanje, Lissabon en Zuid-Afrika bereikten ze op 31 oktober 1941 Java, dat zes maanden later door de Japanners werd bezet. Ook dit keer deed van der Veen niet mee aan de capitulatie en dook onder. Als Indische jongen en de taal vloeiend sprekend was dit voor hem gemakkelijker dan voor andere Europeanen. De internering van Nederlanders in kampen was toen nog niet begonnen. Hij maakte gebruik van het aan hem in Zwitserland verstrekte paspoort op de naam Kist om bij de Japanse militaire commandant van het jachthaven gebied bij Batavia een visvergunning aan te vragen in dat gebied, die werd hem gegeven. Deze vergunning kwam goed van pas bij de ontsnapping in juli dat jaar. Samen met de ervaren zeiler luitenant Cornelis van der Star en sergeant Willem Stockhuyzen organiseerden zij toen hun vertrek vanuit Ancol bij Batavia en verdwenen ze uit Java aan boord van het zevenmeterjachtje Pieterneel, vol geladen met rijst en corned beef om een afstand van meer dan 5800 km af te leggen daarbij orkanen, een gebroken mast en een verloren zeil trotserend. Hun epische non-stop tocht van 31 dagen, die eigenlijk pas na het einde van de oorlog bekend werd, bracht hen naar het eilandje Rodriguez bij Madagaskar. Het was een van de twee geslaagde ontsnappingen uit Java in 1942-1945. Frans van der Veen kwam terecht bij de Nederlandse inlichtingendienst Nefis III in Australië. Met patrouilles in de rimboe van Nieuw-Guinea hielp hij de landing van generaal MacArthur voorbereiden. Vanuit de Nefis III post bij Cairns in

Australië werden speciale commando's ingezet, die veel successen boekten in de strijd tegen Japan. Hij zorgde voor zijn manschappen en kende iedereen persoonlijk. Een strateeg van de eerste rang zo werd hij naderhand genoemd. Na de oorlog bleef Frans van der Veen het leger trouw. Hij overleed na een lange periode van ziekte aan non-Hodgkin. Bij de Eucharistieviering in de kerk van de H. Jacobus de Meerdere, Parkstraat te Den Haag en de daaropvolgende begrafenis op de begraafplaats Nieuw Eykenduynen op 20 mei waren veel militaire en burgerlijke hoogwaardigheidsbekleders, en ook enkele Engelandvaarders, aanwezig om hem de laatste eer te bewijzen, en zijn kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen te condoleren. Hij zal in de herinnering van velen blijven voortleven.

HJMB

HERDENKING GEBOORTEDAG VAN WIJLEN H.M. KONINGIN WILHELMINA

Op dinsdag 31 augustus zal wederom de plechtigheid ter herdenking van de geboortedag van de "Moeder der Engelandvaarders", wijlen H.M. Koningin Wilhelmina worden gehouden in de Nieuwe Kerk te Delft. In gedachten zullen vele Engelandvaarders teruggaan naar die vele ontroerende en indrukwekkende ontmoetingen en gesprekken die zij met haar mochten voeren. Het verzamelen is in het bekende pan-nenkoekhuis tussen 13.30 en 14.00 uur vlakbij de kerk. Men wordt verzocht de grootmodel onderscheidingen mee te nemen. Zij die aan de plechtigheid op die dag willen deelnemen kunnen zich opgeven bij:

Jacob de Mos
Marjorystraat 25
3151 JK Hoek van Holland
Tel. : 0174 - 38 21 83

De Voorjaarsbijeenkomst

Met een boven verwachting aantal van 39 deelnemers was deze bijeenkomst weer bijzonder geslaagd. Het was jammer dat Cor van Remmen, die altijd met veel inzet bij de organisatie was betrokken, om gezondheidsredenen niet meer deel zal kunnen nemen. Wij hebben hem en zijn vrouw Ruth onze dank en goede wensen laten weten. Bijzonder geslaagd ook, de sfeer en de vastberaden instelling om nog zo lang mogelijk door te gaan. Mede daartoe werd er een voorstel in stemming gebracht om de najaarsbijeenkomst te laten vervallen, welke meestal toch vrij kort na de jaarlijkse grote reünie plaatsvindt met daarbij de minder aantrekkelijke periode van het weer en het autorijden. Dus was men het er snel over eens, dat het verstandig is om met onze gemiddelde leeftijd ons te beperken tot één extra bijeenkomst in het voorjaar. Daarbij zal ook extra aandacht besteed worden aan de culinaire wensen, zodat iedereen een fijne nasmaak zal behouden. Het betekent wel dat de eerstvolgende reünie in onze regio plaats zal vinden na de eeuwwisseling:

Donderdag 6 april 2000

Plaats: Motel Gilze-Rijen

Aanvang: vanaf 10.45 uur

Lunch: ca. 12.45 uur (keuzemenu)

Einde: ca. 15.00 uur (thuis vóór de spits)

Kosten: voor eigen rekening (redelijke prijzen)

Engelandvaarders van buiten onze Regio, met of zonder partner, zijn natuurlijk van harte welkom. I.v.m. tafelbespreking e.d. gaarne tijdig uw opgave voor deelname bij Bram Grisnigt (016 - 61 34 15) of Toine Lazeroms (0413 - 26 48 84).

A. R. W. Lazeroms

De vijftiende Engelandvaardersgolfdag werd op maandag 31 mei gespeeld op de baan van de golfclub "De Hoge Kleij" te Leusden bij Amersfoort. Dit is een buitengewoon mooie bosbaan maar zeker niet een gemakkelijke; lange holes met aan weerszijden een onverbiddelijke "rough" en grillig gevormde "greens", die vaak door sluw geplaatste bunkers worden verdedigd. Er deed zich één probleem voor: het aantal beschikbare golfkarretjes was beperkt tot twee, waar later gelukkig nog één bijkwam. Maar dit was bij lange na niet genoeg voor alle gegadigden. Er waren veertien spelers en speelsters. Zij gingen van start met in de voorhoede enkele gemotoriseerde coryfeeën met daarachter het zwoegende voetvolk. Er was afgestapt van de vertrouwde "Stableford-spelvorm" en overgegaan op "Eclectic", waarbij slechts negen holes worden geteld zodat men niet de volle achttien holes hoeft te lopen, maar dit naar believen kan verminderen ten koste van de keuzemogelijkheden. Vrij veel deelnemers volbrachten echter de volle achttien holes, ondanks de gemiddelde hoge leeftijd van de deelnemers. De scores van de winnaars waren ditmaal indrukwekkend. Bij de heren won Charles Bartelings wederom de wisselprijs met slechts 26 gecorrigeerde slagen, (dat is nog geen drie slagen per hole) op afstand gevolgd door Anton Tjeenk Willink en Willem Brederode met elk 36 slagen. Bij de dames scoorde mevrouw Simons-Dalmeyer voortreffelijk met 28; maar aangezien zij buiten mededinging meespeelde, ging de wisselprijs naar mevrouw Bartelings met een eveneens uitstekende score van 29 slagen. De wisselprijzen bleven dus weer eens een keer in de familie. Onze trouwe sponsor, de firma van den Brand B.V. beregningstechniek had wederom een aantal verdere prijzen beschikbaar gesteld. De prijsuitreiking, even voor het koud buffet in het clubhuis, verliep in de gezellige en opgewekte sfeer die de hele dag had gekenmerkt.

K. Bottema

INDRUKWEKKENDE BOEKPRESENTATIE IN DE AULA VAN DE TU IN DELFT

"Van een veelvoud van mensen, dat tussen 15 mei 1940 en 6 juni 1944 Nederland heeft verlaten om zich bij de Nederlandse strijdkrachten in geallieerd gebied aan te sluiten zijn er slechts 1800, waaronder 50 vrouwen in geslaagd dit doel te bereiken", dit volgens drs. Agnes Dessing, die een onderzoek doet naar de geschiedenis van de Engelandvaarders.

Zij zei dit tijdens de presentatie in de aula van de Technische Universiteit te Delft van het reeds in de Schakel van april dit jaar besproken boek van Annie Huisman-van Bergen, "De Vervolgden"- "Jacht op twee Delftse studenten in 1941".

Meer dan 100 belangstellenden werden eerst welkom geheten door de uitgever van het boek de heer J. H. Boom die in zijn openingswoord de toon zette voor deze bijeenkomst - veeleer een herdenking van de studenten Jan van Blerkom en Charley Hugenholtz dan een boekpresentatie. Na zijn openingswoord gaf hij het woord aan Agnes Dessing die in haar helder betoog inging op de beeldvorming rond Engelandvaarders en de verscheidenheid van betekenissen die mensen van verschillende leeftijdscategorieën aan de term hechten.

Een veelvoud van die mensen die het gewaagd hebben Nederland onder de Duitse bezetting te verlaten heeft het doel nooit bereikt, omdat zij onderweg om het leven kwamen of werden gearresteerd. Het is zeer bijzonder, heeft Agnes Dessing in haar onderzoek geconstateerd, dat de Engelandvaarders die vertrokken in het algemeen jonge mensen waren en dat van die 1800 in Engeland aangekomen Engelandvaarders er ongeveer 200 aan een Universiteit of Hogeschool studeerden of net waren afgestudeerd. Onder hen bevonden zich 42 studenten van de Technische Hogeschool van wie er 12 de tocht over de Noordzee hebben volbracht, een aantal zelfs per kano.

Maar ook in het verzet hebben studenten een vooraanstaande plaats ingenomen, naar schatting zijn er ruim 400 omgekomen door hun verzetsactiviteiten. Volgens Mevrouw Dessing is dit een hoog percentage namelijk 3% van het aantal toenmalige studenten tegen slechts 0,1% verzetsslachtoffers onder de gehele Nederlandse bevolking. "De TH in

Delft heeft gedurende de oorlogsjaren 179 studenten verloren, van wie 118 op grond van hun verzetsdaden", aldus Agnes Dessing.

Na deze plaatsbepaling van de Delftse studenten binnen de Engelandvaart besprak zij de beide hoofdpersonen van het boek, Jan van Blerkom en Charley Hugenholtz, beiden onderweg omgekomen Engelandvaarders. "Het boek", zei zij, "is een eerbetoon aan hen en een schrijnend verhaal over twee mannen die verdwenen en waarvan niets meer werd gehoord".

Daarna werd door de auteur het eerste exemplaar van "De Vervolgden" uitgereikt aan de de Rector Magnificus van de TU, prof. ir. K.F. Wakker, die zich als eerste bestuurder bereid toonde de beide studenten te eren in een van de gebouwen van hun eigen TH.

In zijn dankwoord, waarin prof. Wakker de voor de TH zo belangrijke gebeurtenissen tijdens de bezetting memoreerde, refereerde hij eveneens aan het standaardwerk "De Lange weg naar de Technische Universiteit Delft", geschreven door de onlangs overleden "mislukte Engelandvaarder" prof. dr. Henri Baudet.

Het tweede exemplaar zou volgens de uitnodiging door de auteur worden uitgereikt aan een onbekende. Deze onbekende was de heer Sierk Plantinga van het Algemeen Rijksarchief. Hij had Mevrouw Huisman op 13 januari 1996 opgeroepen te stoppen met haar voortdurende kritiek op iedereen die niets over de Delftse liquidatie schreef en alles zelf uit te gaan zoeken.

Aan deze suggestie had zij gehoor gegeven zodat zij nu het voltooide werk kon aanbieden onder de uitroep: "Hier is dan het door jou bestelde boek, Sierk".

In zijn slotwoord verwees Sierk Plantinga naar joodse gebruiken met betrekking tot overlijden en de dood. "Zo bestaat er", zei hij, "een verplichting tot begraven, moet er een herdenkingssteen worden geplaatst en behoort er een lofrede op de overledene gehouden te worden, de 'Hesped.' Het verdwijnen van een naam is voor joden een onverdraag-

lijke gedachte. Jan van Blerkom en Charley Hugenholtz hebben geen bekend graf gekregen, net zo min als vele anderen die in de oorlog zijn omgekomen. Jouw boek is in feite die ontbrekende herdenkingssteen en die lofrede op deze twee studenten en op hun strijdmakkers die allen gestorven zijn voor hun vrijheidsidealen. Daarom verheug ik mij over de publicatie van jouw boek”.

Onder de ca. 100 aanwezigen bevonden zich naast direct betrokkenen en hun verwanten en enige Engelandvaarders, ook delegaties van Delftse studentenverenigingen. Evenals de oorlogsgeneratie beleefden deze jongeren de bijeenkomst als een indrukwekkende gebeurtenis.

HJMB

BOEKBESPREKING (1)

De Ordedienst, een analyse

Onder de titel "De geschiedenis van de Ordedienst" met als sub-titel "Mythe en werkelijkheid van een verzetsorganisatie" verscheen enige tijd geleden een in boekvorm uitgegeven proefschrift geschreven door J.W.M. Schulten, oud-docent aan de Koninklijke Militaire Academie.

Veel voormalige OD'ers hebben reikhalzend uitgezien naar dit proefschrift. Schulten zou L. de Jong met zijn afkeer van het militaire, wel even op de vingers tikken. Jammer genoeg voor hen die gedacht hadden dat dit wel zo zou zijn. Het is toch anders gelopen. Soms redeneert de auteur in het voordeel van de OD, maar soms ook geheel in het nadeel. Schulten beschrijft de geschiedenis van de OD op degelijke wijze. Echter op pagina 3 schrijft hij: "Over de oorsprong en de ontwikkeling van het Nederlandse verzet hangt een waas van Oranjeliefde en van afschuw van het nationaal-socialisme. Die nevel heeft het zicht belemmerd op de wijze waarop de overlevingsdrang van de Nederlandse samenleving onder de gewijzigde omstandigheden

gestalte kreeg". In zijn boek vergelijkt Schulte het verzet in andere landen met het Nederlandse en komt tot de conclusie dat er meer overeenkomsten zijn met Nederland dan in eerste instantie lijkt. Het begin van de OD was in wezen niet anders dan alle groepen die zich met het verzet bezig hielden. Aarzelend en veel fouten makend. De Duitse SD en andere diensten werden schromelijk onderschat. Voor de OD stond naast het verzamelen van militaire inlichtingen, van belang voor de oorlogvoering, een ander doel voor ogen namelijk de handhaving van de orde na de bevrijding. Dit om eventuele revolutionaire bewegingen te voorkomen. De mythe dat de OD hoofdzakelijk bestond uit voormalige beroepsofficieren wordt door Schulten ontzenuwd. Onder de in mei 1942 ter dood veroordeelde leden van die groep waren dertig burgers, vijftien dienstplichtigen, drie beroeps-onderofficieren en veertien actief dienende officieren. Toen de beroepsofficieren alsnog in krijgsgevangenschap werden afgevoerd was dit volgens Schulten niet een zware slag voor de OD zoals de mythe wil. Het was juist in die tijd dat veel verzetsgroepen zware klappen hadden te verduren, sommige verdwenen voor goed. De OD overleefde echter. Naderhand ontstonden er nieuwe groepen en tussen deze nieuwe groepen en de OD ontstond naijver, concurrentie in plaats van de zo noodzakelijke samenwerking. De OD eiste een belangrijke rol voor zich zelf op en liet dit niet alleen aan andere groepen maar ook aan de regering in Londen weten. Door dit alles heeft het lang geduurd voordat men tot een overkoepelend orgaan kwam over het verzet, in tegenstelling tot de Belgen en de Fransen. Het is in wezen toch tragisch te moeten constateren dat de OD noch bij de bevrijding van Nederland noch in de periode daarna een rol van betekenis heeft gespeeld. Schulten zegt dat dit echter eveneens gold voor andere verzetsorganisaties. "Het is voor iedereen duidelijk", zegt Schulten, "dat de eerste verzetsgroepen ongelooflijke amateurs waren". Dit was natuurlijk niet zo verwonderlijk. Bovendien waren de tegenstanders van de Sicherheits-diensten wel professionelen. Schulten stelt dat de gearresteerde OD'ers tijdens de verhoren meestal snel bekend hebben. Dit zou dan gebeurd zijn na urenlange martelingen, een beeld dat al tijdens de oorlog werd gevormd. Volgens Schulten waren de uitspraken door de Duitse krijgsraad echter conform de Duitse oorlogswetten, het oorlogsrecht werd strikt toegepast.

Schulten zegt dat het naoorlogse beeld van martelingen en schijnprocessen niet helemaal juist is. Als bewijs haalt hij hierbij een boekje aan dat in 1950 verscheen als een in memoriam voor de OD. Het boekje beschreef de processen als schijnprocessen, terwijl alle gegevens in het boekje waren gebaseerd op de proces-stukken. Schulten slaat ook wel eens door, zo zegt hij dat de beweringen van Parool man Frans Goedhart dat deze de SD om de tuin had geleid niet waar kon zijn. Hij beweert dat de SD te professioneel was om zich om de tuin te laten leiden. Deze redenering bevredigt natuurlijk niet omdat er naast Goedhart ook enige anderen zijn geweest die een spel met de Duitsers speelden. Veel ex-verzetsmensen hebben zich geërgerd aan dit boek en hebben vaak boos gereageerd. Schulten stelt dat de verhalen over martelingen van verdachten sterk overdreven zijn. De geldende Duitse voorschriften zijn door de Duitse krijgswetten nauwkeurig in acht genomen. Als dit wordt beweerd dan is natuurlijk het gevolg dat er veel boze brieven zijn verschenen in dagbladen en tijdschriften. Als er dan sprake is van een marteling dan vermeldt Schulten dit zonder enig commentaar. De OD hield zich na de oorlog zeer uitvoerig bezig met het afweren van in zijn ogen foute beeldvorming van de OD. Iedereen die maar ook iets ten nadele van de OD schreef kon rekenen op felle kritiek. De OD heeft geprobeerd de eigen geschiedschrijving ter hand te nemen dat is echter niet erg gelukt. Voor de OD kwam het hard aan toen de Parlementaire Equûtecommissie die het regeringsbeleid in Londen bekeek, negatief oordeelde over de OD. Men stelde dat de OD een rechts-autoritaire beroepsofficieren organisatie was die zonder mandaat van de regering in Londen optrad. Schulten vindt dit oordeel niet genuanceerd. De Jong liet zich ook sterk leiden door het oordeel van de commissie. Vreemd genoeg vermeldt Schulten dat de lezers van de Geschiedenis van zijn Het Koninkrijk der Nederlanden een veel genuanceerder beeld van de OD geven dan de Jong waarschijnlijk zelf bedoeld heeft.

De Geschiedenis van de Ordedienst, Mythe en werkelijkheid van een verzetsorganisatie door J. W. M. Schulten.
Uitgever SDU, 419 pag. f 49,90

Een commissaris in het verzet.

Dit is de titel van een lijvig boekwerk geschreven door de historicus prof. dr. G. van Roon over een uitzonderlijke figuur uit het verzet.

Niet meer dan een slap handje kreeg hij van Koningin Wilhelmina, die bovendien haar gezicht afwendde. Toch maakte de ontmoeting met de vorstin van Louis Bosch van Rosenthal, voormalig voorzitter van het College van Vertrouwensmannen geen verbitterd man. Eerder was hij teleurgesteld in het onbegrip van koninklijke kant over zijn pogingen het lot van de hongerende bevolking van het westen van ons land te verlichten, ook al betekende dat een vertraging in de opmars van de geallieerden.

Het is de verdienste van prof. van Roon dat hij deze uitzonderlijke figuur een plaats heeft gegeven in de bibliotheek van oorlogs- en verzetsliteratuur. Het boek werd op 3 mei gepresenteerd in het Internationaal Perscentrum Nieuwspoort in Den Haag. Bij die gelegenheid gaf de voorzitter van de Stichting Het Parool de prestaties van jonkheer Ridder Bosch van Rosenthal nog eens een extra accent. Hij werd na zijn gedwongen ontslag op 5 februari 1941, de stuurman van de illegaliteit en het verzet, die moed insprak, richting gaf en tot samenwerking opriep. Zijn verzetsactiviteiten vonden een bekroning in het voorzitterschap van het College van Vertrouwensmannen der Regering. In die functie heeft hij o.a. het herstel van het Binnenlands Bestuur voorbereid. Na de bevrijding gaf Bosch van Rosenthal zijn krachten aan de wederopbouw en de zuivering in de provincie Utrecht. Benoemd tot Staatsraad in buitengewone dienst werd hij in die overgangperiode ook bij de Haagse wetgevende arbeid betrokken. De grote inspanning die dit alles van hem had gevergd knakte zijn gezondheid. Eind 1946 diende hij zijn ontslag in. Hij overleed in 1953. Bij zijn dood beschreef prof. Cleveringa hem als een van de allerbelangrijkste Nederlandse figuren in de oorlog.

Een commissaris in het verzet.
Uitgave Voorhoeve te Kampen.

HJMB

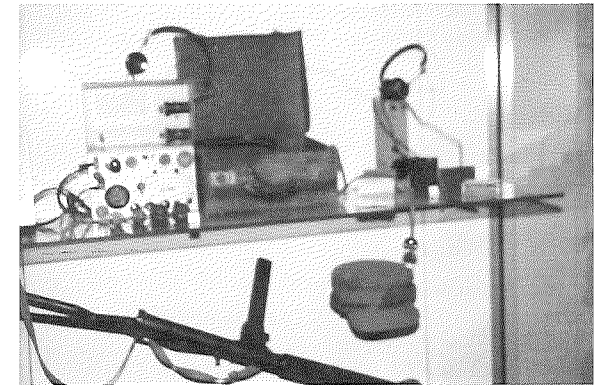
Jan Bruin bekend bij velen voor zijn onderzoek naar de Engelandvaarders is op 5 mei onderscheiden. Hij werd benoemd tot lid van de orde van Oranje Nassau. Burgemeester H. Vreeman spelde hem de bijbehorende versierselen op in het gemeentehuis van Zaanstad, tijdens de jaarlijkse bijeenkomst van oud-verzetsstrijders. Bruin kreeg die onderscheiding als eerbetoon voor zijn onderzoek naar de Engelandvaarders. Tijdens de bijeenkomst van de oud-verzetsstrijders zei de burgemeester: "Ik ervaar de dodenherdenking en de viering van de bevrijding anders dan in voorgaande jaren. Alles waarvan je dacht dat het niet meer zou kunnen bestaan, is er weer, trainen, de kampen, bombardementen. Vrede en vrijheid zijn heel broos". Maar van pessimisme wil de burgemeester niet weten. Tot de oud-verzetsstrijders zei hij: "De motor van uw verzet is hoop en optimisme". Jan Bruin kreeg al eerder een koninklijke onderscheiding. Toen omdat hij na 38 jaar wegging bij machinefabriek Holleman. Bruin zei heel blij te zijn met de onderscheiding. Temeer omdat die niet op Koninginnedag werd uitgereikt maar op de jaarlijkse bijeenkomst van het voormalig verzet.

VAN UW REDACTEUR

Een bezoek aan het Legermuseum in Delft is altijd de moeite waard. De geschiedenis van de krijgsmacht over de eeuwen is een merkwaardige. Als de tijden goed waren en de voorspoed de burgers een goed bestaan verschafte, was het leger altijd een onderwerp van bezuinigingen. Geld om soldaten te betalen was er vaak niet. De Lage Landen lieten het afweten als het op betaling aan kwam.

Het Legermuseum in Delft geeft misschien wel een antwoord op deze vragen, afdoende is het echter niet. Maar dan wordt men geconfronteerd met een kleine vitrine waarin tentoongesteld een stuk geschiedenis uit de Tweede Wereldoorlog. Een volledige zend-installatie, een van de weinigen die bewaard is gebleven, van een geheimagent boven Nederland gearachuteerd. Het behoorde toe aan Mevrouw B.J.

Mulder-Gemmeke. RMWO. Het is ongelooflijk om te zien met wat voor zwaar materiaal de agenten werden belast, vergeleken met het tegenwoordige, lichtgewicht en verkleind materiaal. Het is de moeite van het bekijken waard.

Veel Engelandvaarders schijnen niet op de hoogte te zijn van de voorwaarden waaronder men tot het Genootschap wordt toegelaten. Hierbij dus een uittreksel uit de Stichtingsakte zoals die bij notariële akte van 17 april 1980 is herzien.

"Met voorbehoud van door het bestuur goed te keuren uitzonderingen, worden onder Engelandvaarders verstaan toenmalige Nederlanders of Nederlandse onderdanen die na de capitulatie van Nederland op 14 mei negentien honderd veertig en uiterlijk op zes juni negentien honderd vier en veertig "D-Day", tegen de wil van de vijand enig bezet gebied behorende tot het Koninkrijk der Nederlanden, zoals zich dat bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog heeft uitgestrekt, dan wel enig ander door de vijand bezet of vijandelijk gebied, hebben verlaten met de bedoeling een persoonlijke bijdrage te leveren aan de geallieerde oorlogvoering".

Ik geloof dat deze clausule duidelijk genoeg is en laten we hopen een eind maakt aan een aantal discussies die ik heb gehoord over het begrip Engelandvaarder. Ondanks de naam Engelandvaarder wordt er in deze akte niet gesproken over Engeland als zijnde het enige criterium.

HJMB

ADRESSENBESTAND Stichting Genootschap Engelandvaarders

Aanvullingen en wijzigingen no. 13 op de adressenlijst van 15 februari 1996.

Overleden:

Cornelisse, B.J.	San Francisco (USA)
Klein, H.	Amsterdam
Markens, R.	Amsterdam
Veen, F. van der	Den Haag

Nieuw toegetreden:

Groen, A.M.	3324 Greenfield Ave	Los Angeles
	CA 90034-3020	USA

Adreswijzigingen en correcties gaarne aan:

Mevr. M. E. F. Borel Rinkes	Cees Laseurlaan 279
	2597 GG Den Haag
	Tel./Fax (070) 324 04 47